

Marknatrætan

Oddagrein

NÚ um dagarnar var lögmaður í Danmark og nýtti hann høvi til at tosa við umboðini í føroysku og donsku nevndini, sum samráðist við bretar um markið. Heimafurkomin veit útvarpið at siga frá, at tað sýnist sum at samráðingarnar eru slitnaðar so ella so. Hetta mugu sigast at vera stór fyrri ikki at siga ring tíðindi, nú so nógv orka er lögð í at finna eina samráðingarloysn við bretar.

SPURNINGURIN um marknatrætauna hevur verið eitt sindur merktur av mjørkaleggning í seinastuni. Ein veit ikki rættiliga, hvat fyrigongur aftanfyrri leiktíðindini. Og tá lögmaður heimafurkomin harmast um støðuna, so vita vit heldur ikki, um hetta skal skiljast sum taktiskt spæl ella um veruleikin er tann, at bretar hava sagt "hertil og ikki longur".

TAD kundi verið áhugavert at fingið at vitað, hvat veruliga er við at henda í hesum stóra álvarsmáli: um partarnir nú liggja og lúra eftir hvørjum øðrum og rætt og slætt vilja hava hin partin at "leypa framav" ella um málið er komið í baklås og at bert ein rættarsak kann loysa upp fyrri tí aftur!

ER tað komið hartil, at marknatrætan bert kann loysast við dómstólin í Haag, tá er spurningur okkara: kann uppskotið við einum felags kanningarøki kring verandi miðlinju brúkast sum ein fyribilsloysn? Er hetta nakað, sum partarnir longu hava viðgjørt og møguleiga slept, ella er tað framhaldandi ein møguleiki?

KOMANDI dagarnir fara helst at gera Føroya fólk greitt, hvat býr undir tægnini og steðginum í marknasamráðingunum. Vit biða í spenningi.

Sosialurin

Lesarabrøv

Eru »lærarar« útbúnir til at døma »prestar«?

Viðm. til grein hjá Hans Jørgensen í Sosialinum hósdagin 11. januar: Nú má prestur steðgast.

Hans Jørgensen skivur, at tað ber ikki til, at ein stórur partur av okkara fólk skal niðurbindast av einum fanatikara. Síðani kallar hann Olufson feikan, har hugsi eg Hans Jørgensen er einsamallur (feikur er hann ikki).

Undan seinasta vali var tað sjálvur Atli P. Dam, ið noktaði at vera við í ólavsøkusrúðgonguni, um O. K. Olufson prestur hevði prædikuna

Atli P. Dam fall við sein-

asta val, so harvið var hann loystur frá ólavsøkusrúðgonguni. (Olufson helt á fram).

Landið er farið fyrri bakka fíggarliga sær, lat okkum ikki eisini koyra tjóðina fyrri bakka hvat átrúnaði viðvíkur.

Sjálvur seti eg meg ikki færan fyrri at vera dómari yvir, um alt er neyðugt ella rætt, ið Olufson prestur hevur átalad, men hann hevur verið ein góður eftirsjóri (bremsa) innan ta kristnu læruna.

Ísraelar vildu hava Pilatus at brúka viskileðrið, tá hann hevði skrivað »Kongur Jødanna« á krossin. Pi-

latus svaraði við hesum gitnu orðunum: Tað sum eg skrivað, tað skrivaði eg.

Steinbjørn B. Jacobsen hevur lisið forsiðuna á Sosialinum og Grundtvig, har hann siterar frá. En abekat kan ikke være kristen. Hann sigur seg ikki vera Grundtvig, men siðilligan. Fleiri munnu hugsa, hvør apukatturin er í hesi grein.

Ikki kann sigast, at Steinbjørn Jacobsen hevur lært góðan fólkakikk av síni gomlu mostur, ið sat 1/2 öld í kirkjúrúðunum. Hann átti heldur at havt lurtað eftir gamla vininum, skiparanum, ið helt fyrri, at av

einum trúboðara (ella lærara) kann tú ikki forlanga so nógv.

Men ein prestur, hann hevur hóast alt lært eitt sindur.

Enn eru tað prestarnir og ikki lærararnir, ið avgera hvørjir lestrar skulu lesast í sínum prestakalli.

Martin í Grund

PS. Hetta er ikki skrivað fyrri at niðurseta lærarastættin sum heild, sjálvandi eiga vit eins nógv góðar lærarar sum fólk í øðrum stættum.

Somu rættindi til samkynt

Føroyar eiga at broyta lógina um forboð móti at gera mismun (fremja diskriminación), so hon eisini kemur at umfata samkynt.

Á hesum øki standa Føroyar enn langt aftan fyrri í síni grannalond. Öll lond uttan um okkum hava viðurkent, at tey samkyntu eru ein týðandi partur av samfelágunum – ein bólkur, ið eigur at verða vardur við somu lógáttum sum aðrir minnilutabólkar.

Í Grønlandi, Noregi, Svø-

riki og Danmark verða rættindini hjá samkyntum tikið so mikið í álvara, at tað í hesum londum nú er loyvt hjá samkyntum at giftast. Öll hesi fyra londini hava nevniliga sett lógina um skrásett samliv millum samkynt í gildi.

Í hesum samanhangi er u Føroyar enn staddar í miðeldini. Her er tað enn so galið, at tað er loyvt at taka arbeiðið frá samkyntum við tí einu grundgeving, at hesi fólk elska sitt egna kyn og

ikki tað mótsatta.

Tað er stór skomm.

Í Føroyum verða aðrir minnilutabólkar vardir móti diskriminación. Eitt nú er tað bannað at gera mismun móti fólk við øðrvísi húðarliti (rasisma).

Tað eru ikki nógv fólk við øðrvísi húðarliti í Føroyum. Men tað finnst serstakliga nógv samkynt. Tey samkyntu eru umleið 5–10% av fólkinum. Talan er sostatt um fleiri túsund fólk.

Hví gera tað rætt at

fremja diskriminación móti einum so stórum bólk, tað aðrir sera smáir bólkar verða vardir?

Tað einasta, sum er fyrri neyðini fyrri at broyta hetta, er at gera eina litla broyting í lógini um forboð móti at gera mismun, so hendan eisini kemur til at umfata samkynt.

Tað er tann einasti rætti vegurin burtur úr miðaldarmyrkrinum.

Samkyntur

Svartskygni – svartsjúka – tilsvertan...

Móðurmál stórt er títt fall – ella?!!!

Her á landi er hent nógv og hendur nógv, ið átti at sett sinn í kók og loypt øði í hvønn mann. Bankar eru farnir á húsang, landsins kosnu menn mistonktir fyrri fusk og svik, landið sett undir administration og ein brøtlari fyrri og annar eftir kemur undan kavi. Líkist svartasta ongum, siga vit og yppa okst.

Men so kemur ein nýggi orðabók út. Eitt sæt vælsignis í tøkum tíma ella fjandanskapur av fyrstu skuffu. Alt á gosi at rósa ella lasta. Málið bjargad undan málreinsarum, ella nú fekk tað mnustingin. Nú kunnu vit pakka saman!

Álvaratos, hvat er hetta fyrri nakað, liggur okkara mál einans í hesi orðabókini, og er gleðin yvir málið, lesnaðin og lærdomin, vit fáa í føroyskum, við at doyggja burtur?

Tey, ið lögdu lunnar undir føroyska málið og bardust fyrri rættinum at skriva føroyskt, vóru góð við málið, tað veri seg leik og lærd.

Eg haldi vit hava gloymt, at Christian Matras ikki var føddur, sum professari í føroyskum (veit ikki føroyskt orð fyrri hesum). Mantáð ikki vera munur á tí fyrsta Christian skrivaði, tí hann skrivaði, tá ið hann var upp á tað besta og tí hann skrivaði í seinastuni. Christian var ikki bara málfrøðingur, hann var eisini yrkjari og málalistaður. Christian virði málið og hevði skil fyrri og aðrir við honum, ið hava ríkað málið størsta partin av hesi öldini, vit kunnu nevna Heðin Brú, Hansus Debes Joensen o.fl.

I dag brúka vit hesar menn, sum jarnbrót í staðin fyrri fyrmyndir um hvat er gott føroyskt og hvat ikki. Hetta gevur nógvum eina andstýgd til alt, ið kemur frá Fróðskaparsetrinum.

Tit, sum hava lært føroyskt, eisini av tykkara forfedrum, gloymd angista fyrri málinum, vit hava enn brúk fyrri tykkum sum iyrmyndir, men brúka tit harimóti føringin

sum vápn, fær eingin gleði av honum.

Eg haldi, at størsti vansin av øllum hesum er grenjið um føroyskt. Pástandurin um, at tey gomlu ikki tora at tosa, tí tey ikki duga og skilja føroyskt, at tey ungu ikki duga føroyskt, og tey um miðjan aldur heldur skriva danskt enn føroyskt, tí tað er lættari at stava, er fjákkutur.

Tey flestu gomlu duga at siga frá, um tey ikki hava skrivað so nógv, og munnu tey ungu fara at gloypa øllum rátt? Eru tey í grundini ikki tey mest atfinningarsomu og hava tær sterkastu meiningarnar um alt? Fyrri okkum um miðjan aldur er bert at siga: at stava og málbera seg er hvør sít.

Er orðabókini soleiðis háttað, at hon gevur teimum ungu hug til at skriva føroyskt, tí har eru fleiri orð, tey kunnu kanna sær – ja, so er nógv vunnid.

Tað er eingin okkara, sum hevur brúk fyrri øllum orðunum, ið standa í bókini.

Tað sum er natúrligt fyrri ein suðring at skriva, nýttist ikki av vera natúrligt fyrri ein norðing. Og mær kundi ikki fallid inn at brúkt orðið *óviti*, hóast tað stendur í fyrri orðabókini.

Tað skulu vera fólk, ið eru serfrøðingar og fólk, ið duga betri føroyskt, enn onnur. Tí mugu vit hava virðing fyrri tí arbeiði, tey gera. Tað, at skræddarin dugir betri at seyma enn fólk flest, ger ikki at onnur gevast við at seyma. Tað hevur verið vanligt at biðið skræddaran skonið klæðini til, og so hevur tú seymað sjálv.

Tað, vit skulu leggja í børnini, er virðing fyrri føroyska málinum og elva teimum til at málbera seg á føroyskum. Gerast tey glað fyrri at skriva, vilja tey vanda sær bæði um orð og stavseting.

Og tit, ið undirvísa í føroyskum, hava tit ikki tokkan til málið, latið so vera við at hava føroyskt. Tí hava tit ikki tokkan, hava tit einki at geva!

nnn